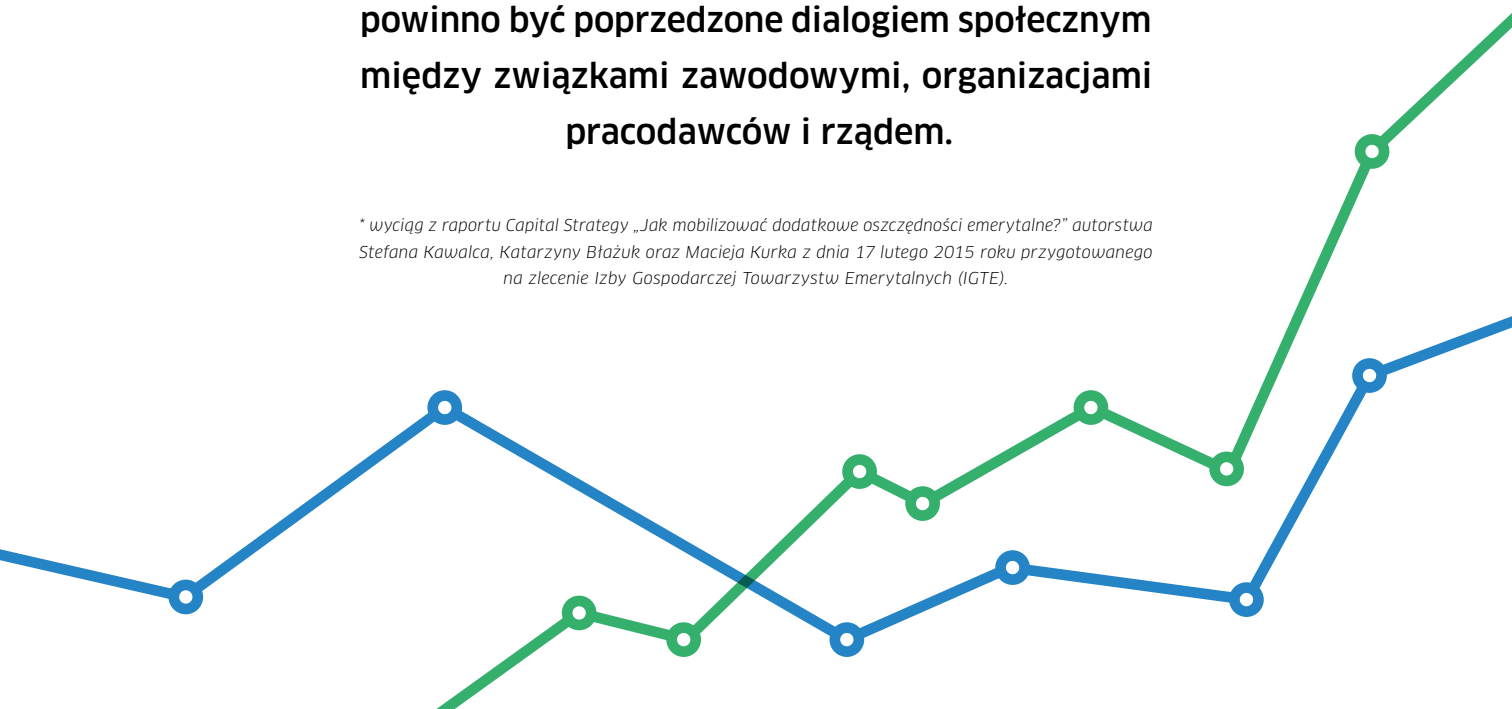

Jak zmobilizować dodatkowe oszczędności emerytalne w Polsce?*

Polska gospodarka cierpi na niedostatek długoterminowych oszczędności krajowych. Jednocześnie przyszli emeryci potrzebują dodatkowego kapitału na starość, aby zamortyzować oczekiwany głęboki spadek wysokości emerytur przyznawanych w obowiązkowym systemie emerytalnym. Polacy we własnym interesie powinni więc oszczędzać na emeryturę, co jednocześnie przynosiłoby korzyści gospodarce kraju. Uruchomienie skutecznego państwowego programu mobilizacji dodatkowych oszczędności emerytalnych powinno być poprzedzone dialogiem społecznym między związkami zawodowymi, organizacjami pracodawców i rządem.

* wyciąg z raportu Capital Strategy „Jak mobilizować dodatkowe oszczędności emerytalne?” autorstwa Stefana Kawalca, Katarzyny Błażuk oraz Macieja Kurka z dnia 17 lutego 2015 roku przygotowanego na zlecenie Izby Gospodarczej Towarzystw Emerytalnych (IGTE).

Dlaczego potrzebujemy dodatkowych oszczędności emerytalnych?

1. Obniżanie się wysokości emerytur przyznawanych w obowiązkowym systemie emerytalnym w stosunku do poziomu płac rodzić będzie poważne problemy społeczne i ekonomiczne

a) W obowiązkowym systemie emerytalnym w następnych dziesięcioleciach nastąpi głębokie obniżenie poziomu przyznawanych emerytur w relacji do płac. Wysokość emerytury przyznanej osobie, która w okresie pracy otrzymywała średnią płacę w gospodarce, w odniesieniu do średniej płacy w gospodarce w chwili przejścia na emeryturę, wyniesie zaledwie ok. 40 %.

b) Wzrost liczby osób, uprawnionych do dopłat z budżetu państwa dla osiągnięcia poziomu emerytury minimalnej, stwarzać też będzie duże obciążenie ekonomiczne dla finansów publicznych. Dziś emeryturę minimalną otrzymuje około 1% Polaków. W 2060 r. liczba osób, którym wypłacana będzie emerytura minimalna może wzrosnąć nawet do 50%.

2. Niedostatek długoterminowych oszczędności krajowych zagraża stabilności makroekonomicznej i ogranicza możliwości rozwoju Polski (będzie hamować rozwój firm mających w Polsce swoje centra decyzyjne oraz rozwój polskiego rynku kapitałowego)

Ryzyko makroekonomiczne

Międzynarodowa Pozycja Inwestycyjna Netto (MPIN) Polski jest głęboko ujemna. Niepokojący jest również bardzo wysoki udział inwestorów zagranicznych wśród posiadaczy polskich papierów skarbowych. Udział ten od roku 2007 zwiększył się o ponad 20 punktów procentowych i obecnie (wg danych na koniec sierpnia 2014 r.) osiąga poziom blisko 60%. Tym samym Polska jest zaliczana do krajów najbardziej wrażliwych na odpływ kapitału zagranicznego spośród gospodarek wschodzących.

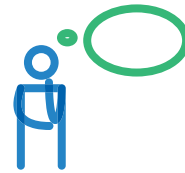
Ograniczenie dla dostępności długoterminowego kredytu

Wobec międzynarodowych i europejskich zmian regulacyjnych w sektorze bankowym, niedostatek długoterminowych oszczędności krajowych ograniczać będzie dostępność finansowania bankowego dla długoterminowych projektów infrastrukturalnych i energetycznych, a także mieszkalnictwa.

Ograniczenie dla rozwoju rynku kapitałowego i wzrostu lokalnie kontrolowanych firm

Długoterminowe oszczędności krajowe zwiększają dostępność kapitału finansującego gospodarkę, zmniejszają zależność giełdy od kapitału zagranicznego, umożliwiają rozwój długoterminowych inwestorów instytucjonalnych, których obecność może stanowić alternatywę dla zagranicznej kontroli nad polskimi firmami.

3. Dodatkowe programy emerytalne (III filar) mogłyby przyczynić się do zwiększenia wysokości przyszłych emerytur, ułatwić finansowanie rozwoju przedsiębiorstw i zwiększyć stabilność makroekonomiczną kraju.

Dlaczego Polacy nie oszczędzają na starość?

1. Polacy w sprawach emerytalnych nie zachowują się odmiennie niż obywatele innych krajów

a) W innych krajach, podobnie jak w Polsce, aktywnie oszczędzają na emeryturę głównie osoby zaможne, a popularyzowanie oszczędzania na starość poprzez ulgi podatkowe, w przypadku osób mało zarabiających jest generalnie nieskuteczne.

b) Niski poziom dodatkowych oszczędności emerytalnych w Polsce jest też efektem braku odpowiednich rozwiązań instytucjonalnych.

2. Dotychczasowe próby promowania dobrowolnych oszczędności emerytalnych w Polsce przyniosły niepowodzenie.

Na przyszłą emeryturę odkłada jedynie ok. 5% Polaków. Jeżeli nic się nie zmieni obecne pokolenie 20 i 30-latków otrzyma emerytury daleko odbiegające od ich oczekiwań.

3. Wysoki udział pracowników w dodatkowym oszczędzaniu na emeryturę gwarantują tylko systemy o charakterze automatycznym lub quasi-automatycznym

W krajach produkujących pod względem relacji aktywów funduszy emerytalnych do PKB (m.in. Holandia, Islandia, Szwajcaria, Dania), dodatkowe ubezpieczenia emerytalne są dla pracowników obowiązkowe lub z obowiązkowym przystąpieniem. Tym samym zapewnia to wysoki poziom partycypacji, szczególnie osób zarabiających najmniej.

4. W przypadku systemów dobrowolnych skuteczną metodą stymulowania wysokiego poziomu uczestnictwa w dodatkowym oszczędzaniu na emeryturę okazuje się połączenie automatycznego przystąpienia do takiego programu z silnymi zachętami do pozostania w systemie, np. w postaci dodatkowej składki pracodawcy i dopłaty z budżetu.

Propozycja nowego rozwiązania (Programu) dla III filaru w Polsce

1. Proponowane cele Programu

- a) Podniesienie wysokości przyszłych emerytur poprzez zwiększenie stopy zastąpienia wynikającej jedynie z systemu obowiązkowego (podniesienie relacji wysokości emerytury do ostatniej pensji)
- b) Stymulowanie rozwoju gospodarczego poprzez akumulację oszczędzanych środków na polskim rynku kapitałowym
- c) Renta dożywotnia jako podstawowa forma wykorzystania zgromadzonych oszczędności
- d) Akceptowalne koszty programu dla pracodawców i budżetu państwa

2. Elementy konstrukcji

- a) **Automatyczne przystąpienie z możliwością indywidualnej rezygnacji** z Programu, np. w okresie między 2 i 8 tygodniem od chwili przystąpienia, a także w kolejnych „okienkach” decyzyjnych, co cztery lata.

b) Trzy źródła finansowania:

SKŁADKA PRACODAWCY

1 ROK:

1% wynagrodzenia brutto

2 ROK I NASTĘPNE:

2% wynagrodzenia brutto

SKŁADKA PRACOWNIKA

1 ROK:

1% wynagrodzenia brutto

2 ROK I NASTĘPNE:

2% wynagrodzenia brutto

DOPŁATA BUDŻETOWA

1 ROK:

40 zł miesięcznie, lecz nie więcej niż składka pracownika

2 ROK I NASTĘPNE:

40 zł miesięcznie, lecz nie więcej niż składka pracownika

c) Fundusz emerytalny jest domyślnie wybierany przez pracodawcę, chyba że pracownik zdecyduje o wyborze innego funduszu.

d) Wycofanie zgromadzonych środków z Programu przed osiągnięciem wieku emerytalnego dotyczyć może tylko środków ze składki pracownika (w całości lub części). Wycofywana kwota zostaje pomniejszona o podatek od zysków kapitałowych. Przepada wówczas także proporcjonalna część środków pochodzących z dopłaty budżetowej, a proporcjonalna część środków pochodzących ze składki pracodawcy zostaje przekazana na konto emerytalne pracownika w ZUS.

Podstawową formą wypłaty świadczeń mogłaby być Renta dożywotnia. Jest podstawową formą wypłaty świadczeń. Wyjątki to:

- Możliwość jednorazowej wypłaty (lub innego swobodnego rozporządzenia) do 25% zgromadzonych oszczędności po przejściu na emeryturę.
- Możliwość swobodnego dysponowania, po osiągnięciu wieku emerytalnego, pozostałymi środkami z Programu przez osoby, które zapewniły już sobie świadczenia dożywotnie ze wszystkich źródeł w łącznej wysokości co najmniej 250% średniej emerytury.

e) Inne niż określone wyżej zadysponowanie środkami, po osiągnięciu wieku emerytalnego, powoduje utratę środków pochodzących z dopłaty budżetowej.

f) Renta dożywotnia w części pochodzącej z dopłaty budżetowej będzie wliczana do emerytury minimalnej.

g) Dla stworzenia bardziej atrakcyjnych warunków zamiany oszczędności emerytalnych na rentę dożywotną, wprowadzona zostanie instytucja „elastycznej renty dożywotniej”, administrowanej przez instytucję publiczną. Instytucja wypłacająca taką rentę nie będzie ponosiła ryzyka długowieczności i ryzyka stopy zwrotu z inwestycji, gdyż skutki tych zjawisk będą amortyzowane przez coroczne dostosowywanie wysokości świadczeń dla całej kohorty.

Efekty Programu

Parametry Programu są najbardziej korzystne dla pracowników otrzymujących niskie wynagrodzenia: na konto emerytalne osoby zarabiającej do 2 000 zł brutto wpłynie kwota stanowiąca blisko 2,5 - krotność utraconego bieżącego dochodu. Wraz ze wzrostem płacy relacja ta stopniowo się obniża, **lecz Program jest atrakcyjny również dla osób o wysokich wynagrodzeniach.**

- Jeżeli pracownik zarabiający średnią krajową przez cały okres swojego zatrudnienia będzie uczestniczył w programie dodatkowych emerytur to jego całkowite świadczenie emerytalne (z systemu obowiązkowego i dodatkowego) może wzrosnąć netto o blisko 1/3.

KOSZTY PROGRAMU

Program będzie miał pozytywny wpływ zarówno na całkowitą wielkość oszczędności w gospodarce, jak i na ich strukturę:

PRACODAWCA

**BEZPOŚREDNI
NEGATYWNY EFEKT**
programu dla budżetu państwa

**PRZYROST
OSZCZĘDNOŚCI**
netto w gospodarce

**PRZYROST
DŁUGOTERMINOWYCH
OSZCZĘDNOŚCI**
emerytalnych

1 ROK

0,56%
całkowitego kosztu płac

0,24-0,28%
PKB

ok. 0,22%

2 ROK
I NASTĘPNE

1,12%
całkowitego kosztu płac

0,24-0,28%
PKB

0,22%
PKB

1,15%
PKB*

KOMANTARZ

Obniżą się przyszłe wydatki budżetu państwa na dopłaty do emerytur minimalnych.

Będzie się przyczyniać do poprawy MPIN Polski

Będzie ponad czterokrotnie wyższy od kosztu budżetowego netto Programu

* w 2013 roku stanowiłoby to 18,7 mld zł